

Wiadomości krajowe.

Kurs Wiedeński z dnia 24go Listopada: Obligacyie długi Stanu 5 procentowe w M. R. 81 3/8 — Obligacyie na pożyczkę do wygrania przez losy z r. 1820 za 100 ZR. M. R. — — — — — Obligacyie na pożyczkę do wygrania przez losy z r. 1821 za 100 ZR. M. R. 102 1/2. — Certyfikaty na pożyczk. z r. 1821 za 100 M. R. — — — — — Kurs na Augsburg za 100 Kur. 98 1/2 Uso. — Moneta konwencyjna za 100, 249 7/8. — Akcyie bankowe, jedna po 919 1/4 ZR. M. R.

Wiadomości zagraniczne.

Ameryka Hiszpańska.

Rzeczpospolita Kolumbińska zawarła przymierze zaczepnie odporne z Panstwem Chili, na mocy którego dawać sobie będą pomoc przeciw wszelkiemu padom obcych Mocarstw i przeciw wszelkiemu ze strony Hiszpanii żądaniom wynagrodzenia. Mówią, że w ostatniem z tych Państw Jenerał Freyre podziękować zamysła, ponieważ nie sądzi, że się będzie mógł utrzymać przeciw możnemu stronnictwu O'Higgins.

Hiszpania.

O to są najnowsze wiadomości z Hiszpanii umieszczone w Gwiazdzie z d. 14go Listopada:

Madryt d. 6go Listopada.

Jenerał Porucznik Hrabia Bourmont będzie głównym dowodzcą tego woyska Francuzkiego, które pozostanie się w Hiszpanii. Dowództwo Kadymu obemyie po nim Jenerał Porucznik Wice-Hrabia Latour-Foissac.

Madryt d. 7go Listopada.

Don Rafała Riego stracono dzisiejszego rana. Wieziono go na rusztowanie w wózku, do którego osiel był zaprzężony. Słabym się okazał w chwilach ostatnich swojego życia. Prowadzony z więzienia na szubienicę zemdał pokilkakrotnie. Przepraszał Krola i Naród. — Spokojność panuje w Madrycie.

Barcelona d. 6go Listopada.

Były Gubernator Barcelony Rotten odpłynął dzisiejszego wieczora do Genui, z tamąd uda się do Szwajcaryi swoiey oyczyny.

Jenerał Mina odpłynie nazajutrz do Gibraltaru. Mówią, że ma poiechać do Anglii. Do Hostalrychu weszło woysko Francuzkie d. 5go a do Tarragony d. 6go o 8mej godzinie.

Podług doniesień z Madrytu z d. 5go Listopada Jenerał Kapitan prowincyi Estremadury Don Gregorio de Laguna i Jenerał Maria deł Valle naczelnik głównego sztabu woyska konstytucyynego, opatrzeni pełnomocnictwami od Jenerała Plasencyi, dowódcy tego woyska, podpisali konwencyją d. 25go Października w główney kwaterze Al mendralejo, mocą której woysko konstytucyynne w Estremadurze uznało władzę Królewską. W konwencyi tej zapewniono osobiste bezpieczeństwo wszelkim woyskowym i mieszkańcom [prowincyi]. Żadnych doznować nie będą nieprzyjemności z powodu dawnych zasad. Do tej kapitulacyi należy także kolumna Empecynada i Legia cudzoziemców jeżeli poddadzą się Władzy Królewskiej.

O straceniu Jenerała Riego umieścił Restaurador następujące szczegoly:

Madryt d. 6go Listopada.

»W ostatnich chwilach swojego życia żądał Riego duchowney pomocy O. O. Dominikanów, których pobożność i nauki były mu znane, iak sam powiadał: »W młodości moiey, mawiał, często odwiedzałem ten klasztor i służywałem do Mszy. Zakonnicy ci wpaiali we mnie cześć iku N. Pannie.«

»Dominikanie wypełniali z gorliwością życzenie Riega, Riego rozczulony był ich pocieszeniem, równie iak i innych odwiedzających go Xięży. Nie możemy zamilczeć słów tych, które wyrzekł w nocy z d. 6go na 7my Listopada do pewney duchowney osoby zaszczyconey wysoką godnością u Dwora: »Cznie, iak sokropną jest myśl umierać na rusztowaniu, alecz widzę, że za to wszystko, co ia sam zrobiłem, lub co w moim imieniu popelniono, sdaleko ieszcze większą zasłużyłem karę.« — Teyże samey nocy i z własnego natchnienia prosił, ażeby mu przysłano notaryusza, temu podyktował swoje polityczne i chrześcijańskie wy-

znanie wiary, wyrzekając się błędów, przepraszając Króla, Naród i tych wszystkich, których obrazili.»

»Mnóstwo ludzi było przytomne straceniu. Głęboka wtedy panowała pokojność. Dopiero po śmierci zabrzmiał okrzyk: Niech żyje Religia! Niech żyje Król!

Monarcha wydał dnia 29. Października w Aldea-del-Rio następujące postanowienie: »Dla przeszkodzenia, aby interesów krajowych nie powierzano ludziom, którzyby mogli nadużyć urzędu swego, przyela Rejencya systemat puryfikacyyny (czyszczenia). Dziś jednak, gdy okoliczności nie są takie, jakie były w ten czas, kiedy środek ten uznano za potrzebny, i gdy przedmiot ten ważny może mieć znaczny wpływ na szczęście lub nieszczęście wiernych moich poddanych, zaleciłem, aby wszelkie jakiegokolwiek czyszczenie póty ustało, póki za powrotem do Stolicy Mojej nie wydam stosownego postanowienia.«

Dwaj byli współczłonkowie Stanów (Riez de la Vega i Oliver, obdway Adwokaci jeden z Granady a drugi z Malagi) uciekliszy do Anglii napisali dziennik ostatnich dni konstytucyjnego Rządu. Obeymuje on obszernie doniesienia o czterech ostatnich tajemnych posiedzeniach Stanów, na których Ministrowie przekładali smutne położenie Rządu. W doniesieniu pewnego Jenerała do Ministra Woyny o odebraniu zamku Santi Petri postrzegano, że nie było nawet tyle pieniędzy, ażeby warownie w dobrym utrzymaniu, ogółem woysko nie przestrzegało więcej karności, kilka razy dawało powód do obwinienia go o bojażń, lub że niebezpiecznym zarażone było duchem. Albo je klęski tak liczne poniżyły, lub było obcym przekupione złotem. Nareszcie wydali Ministrowie następujące oświadczenie do Stanów na piśmie: »Panowie! Na wczorajszym tajemnym posiedzeniu uwiadomił WPa-nów Rząd o powstaniu dwóch batalionów woyska posiłkowego, udzieliwszy oraz zdanie sprawy rady wojenney. Dla krótkości czasu nie mogliśmy wczoray zaraz wydać dojrzałego wyroku względem położenia rzeczy i na niem oprzeć naszego wniosku. Ale dnia dzisiejszego rozkazał nam Król Jegomość oznaczyć Stanom, że podług doniesień naczelnego Jenerała i Rady wojenney, Rząd nie może reczyć dłużej za obronę Gadytańskiej wyspy, codzien przykrzyszej i niebezpieczniejszej. Rząd nie doradza, stoczenia bitwy, od której zawisł los Króla, Królewskiej rodziny, Reprezentantów narodu,

tylu wyszczególniających się cnotami patryjotów, którzy zamknęci są w tem mieście, wiernych mieszkańców i woyska godnego lepszego losu. Nienaradając zatem tych jeszcze zakładów obrony, które są w mocy jego, a względem których naczelný Jenerał odebrał rozkaz woysko swoje mieć na pogotowiu, czyni Rząd Stanom nadzwyczajnym wniosek, że w niniejszych okolicznościach wymaga bezpieczeństwo kraju, ażeby Król Jegomość podług własnego zdania a mianowicie z dobrem narodu, mieszkańców i obrońców półwyspu przystał na warunki podawane przez nieprzyjaciela, to jest: ażeby Król z Królewską rodziną opuścił wyspę, i udał się na miejsce, które za najstosowniejsze pocztyta. Wszelako gdyby mądrość Stanów wiedziała o miuiej nieprzyjemnym sposobie celem odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, który Rządowi na myśl nie wpadł, niech oświadczy i postanowi, co nayszbawniejszym bydź sędzi. Kadył d. 26go Września 1823. Jose Lugando; Salvador Manzanares; In. Ant. Yandiola; Fr. Osorio; Jose Mar. Calatrava; Fr. Ferd. Golfina.«

Stany zrobiły wiadome postanowienie, przeciw któremu protestowało czterech członków: Flores Calderon, Marañ, Gorer i Ruiz de la Vega.

Echo du Midi, donosi z Urgelu pod d. 26. Października: Zamek i miasto całkiem zburzone i szutrem i trupami zastane, nie ma inż domu mieszkalnego, wątpią, aby Kartago mogło było większe przedstawić spustoszenie. (Osada tylko z-600 ludzi złożona nadociągnęła 27. do Perpignan; było tam ze 30 Oficerów z Gubernatorem Vigo. Hrabia Linati, znajdował się jeszcze w Mont-Louis, otrzymał atoli pozwolenie od Jen. Rottembourg, pojechać do Ville-Franche dla widzenia się z młodą małżonką swoją, która z dwoygiem małych dzieci i trzeciem przy nadziei, przybyła tam z Mataro.

Wielka Brytania i Irlandyia.

— Z Londynu d. 8. Listopada. —

P. Naylor, który zawdziął Królowi Portugalskiemu znaki Orderu podwiązki, powrócił z Lizbony.

Zmarły Lord Bridge water zapisał 6000 font. szterl. rocznie na obmyślenie roboty dla ubogich w parafiach Achbridge i Herfeshire.

Francyia.

Znajdujący się w Perpignan Sąd wojenny wydał na pierwszém posiedzeniu z dnia

25. Paźdz. następujący wyrok na czterech wojskowych: Porucznika Carel z 29go pułku, rodem z Rouen, odesłano do Sądu (*Assis*) tego miasta, ponieważ wzięwszy we Francyi i uwolnienie od służby przeszedł dopiero do wojska Hiszpańskiego, do Sądu przeto wojskowego nie należy. Lecalvé, żołnierz z 21go pułku, uciekł do Hiszpanii jeszcze przed wydaniem woyny, należy także do Sądu (*Assis*) swojego rodzinnego miejsca. Gerarda, sierżanta z 6go pułku, iako właściwego zbiega pomymano z orężem w rękę, przeto skazano go na śmierć. Badanie względem Cadouleta, sierżanta z 26go pułku, odłożono do dalszych objaśnień. Na trzecim posiedzeniu z d. 29. w. m. skazano na śmierć Senégo, Chaberta; Quintina i Leroux, wojskowych z 26go pułku, którzy byli przekonani, że uciekający, walczyli przeciw Francyi.

Uchwałę Rady z d. 7. Sierpnia 1785 zabroniono było machlerzom wexlowym w urzędowe karty kursowe zapisywać giełdy Paryskiej inny kurs, prócz kursu papierów Skarbowych i wexłów krajowych. Teraz ustawa ta rozporządzeniem Królewskim z d. 12. Listopada r. b. zniesioną została i postanowiono, aby na przyszłość także kursy obligacyi na różne zagranicą zaciągnięte pożyczki, na kartach giełdy Paryskiej umieszczane były.

Gdy broszura Jenerała Savary wzbudzała uwagę Francoyi na żałośnie wspomnienia wysła na widok publiczny, wydano natychmiast nie mało pism rozmaitych mających związek z nieszczęśliwym zdarzeniem d. 21. Marca 1804. Teraz zaś wyszło inne pismo, które odkładało na stronę wszelkie poboczne szczegóły, pisze jedynie o właściwym zbrodni i nie tyle przywodzi na uwagę zasady naturalnej słuszności, ludzkości i prawa Narodów, iak raczej uważa prawa istniejące w owym czasie, które zgwałcili nie tylko znakomitsi tego występku sprawcy, ale nawet współwinni zabójstwa Xcia Engchien: Pismo to ma tytuł: Postrzeżenia nad aktami wojskowej Kommissyi w Vincennes z przydaniem historycznych i niedrukowanych dokumentów z processu Xięcia Engchien. Antorem ma być sławny Advokat Dupin. Zaczyna od dowodu, że ukrzyca Xięcia Engchien nie da się usprawiedliwić żadnym prawem Rzeczypospolitej przeciw emigrantom, a w prawniczem znaczeniu może być nazwane *incursio latronum*. Potem P. Dupin porównywał w postanowieniu Rządu, który oddał Xięcia pod wojskową Kommissyją, wyrzuczone obwinienie z organiozemi prawami

tego rodzaju Kommissyi, przyczem okazuje, iak najwidoczniej nieprzyzwoitość téj Kommissyi, która Xięcia Engchien skazała. Dalej wylicza ile nieporządków zdarzyło się przy prowadzeniu tego processu. Już sama godzina Sądu nie była wybrana w swoim czasie, wszakże o północy rozpoczęto ułożenie processu. Popelniono nieporządek podczas śledztwa 1) ponieważ oskarżonemu nie odczytano protokołu, iak prawo z d. 13. Brumaire roku V. nakazywało; 2) ponieważ nie wzywano obwinionego do wybrania sobie obrońcy, co także Art. 19. tego samego prawa zalecał. Wyrok opiewa, że odczytywano dokumenta za i przeciw obwinionemu, ieden tylko akt urzędowy odczytano, była to uchwała Rządu, skazująca Xięcia pod Kommissyją wojskową. Nie pytano się Xięcia, czyli ma świadków za sobą, żaden przeciw niemu nie występował; oskarżonego osądzono winnym, chociaż nie oznaczono z dokładnością, za iaki występek karany będzie. Wszakże prawo z dnia 13go Brumaire roku V. zalecało to. Żadnego wreszcie karnego prawa nie przywieziono w wyroku, który skończono następującymi wyrazami: »Nakazujemy, ażeby niżej wyrok wykonano natychmiast« — a wszakże wyraźne prawo wydane d. 15. Brumaire roku VI. nakazywało przeglądać wszelkie wyroki wojskowe; a prawo z d. 27. Ventose z roku VIII. żądało kassacyi takich wyroków wojskowych, oo wykraczając przeciw nieprzyzwoitości przestępowały władzę! Atoli ze wszystkich sprzeczności i ze wszystkich nieporządków, których pełno w tym processie, iedne więc uderzają od drugich. Między aktami przeciw Xięciu d'Engchien znaleziono w oryginalne dwa potępiające wyroki, oba mają iedną datę i też same podpisy. Na mocy obóch a osobliwie pierwszego, miało nastąpić stracenie. Jeżeli uczestnicy tego stracenia odwołały się na pierwszy akt urzędowy, akt ten nie jest żadnym wyrokiem, ponieważ nie zacytowano w nim prawa karnego i opuszczono istotny wiarygodny charakter wyroku, to jest podpis Grefiera. Z tego uważając względu poczytać można wykonawców wyroku za morderców. Jeżeli na drugi odwołały się wyrok, niech drżą! To okropne obstrzenie, ażeby wyrok wykonano natychmiast, nie jest w drugim wyroku umieszczone, wtedy więc spadać na nich cała odpowiedzialność przyspieszenia śmierci.

Odpowiedz Xięcia Talleyrand na pismo Jenerała Savary nie będzie drukowaną, iak zapewnia Kuryier Francuzki. Krąży po Paryżu w rękopisem pismo usprawiedliwiające, które P. Talleyrand do Króla na-

pisał, ale nie ma wyjść drukiem na widok publiczny.

W Departamencie Niższych Pireneów ma stać przez przeciąg téj zimy 9,000 iazdy i 5,000 piechoty.

P. Devillers oświadczył w Dzienniku Paryżkim pod d. 11tym Listopada: »W dniach pierwszych miesiąca Kwietnia 1814 wzywany byłem od tymczasowego Rządu, ażebym czuwał nad bezpieczeństwem papierów Sekretaryatu Stanu i starał się o to, by nic z tychże skradzione nie zostało. Natychmiast popieczęto wałem wszystkie dokumenta w obecności naczelnika dywizyi. Oświadczam więc, że podczas całego iego urzędowania nikt nie wszedł do archiwów, ani Sekretarz Xiążęcia Talcyranda, ani żadna oboja osoba, przeto każde twierdzenie, iakoby zabrano papiery, poczytnię za potwarz.

Marszałek polny Margrabia Larochejaquelin przybył z Hiszpanii do Bordeaux d. 11go Listopada wieczorem. Muzyka grała pod iego oknami wśród okrzyków: »Niech żyje Król! Niech żyje wojsko! — D. 12go stanął w Paryżu. — Marszałek Oudinot przybył także do Paryża.

W ł o c h y.

Następca Tronu Bawarskiego przybył do Rzymu d. 2. Listopada, a dnia następującego złożył Papieżowi swoje uszanowanie w towarzystwie Kardynała Haeffelin. Wspomniony Kardynał oddał przy téj sposobności swój list wierzytelny iako pełnomocny Minister Króla Jmci Bawarskiego.

N i e m c y.

— Z Monachium d. 17. Listopada. —

Dnia 16. o godz. 7. w wieczór działa i wszystkie dzwony zwiastowały mieszkańcom godzinę uroczystego zaślubienia Xiężny Elżbiety Ludwiki, Xiężniczki Bawarskiej, z Królewicem Następcą Tronu Pruskiego, Frydrykiem Wilhelmem, przez prokuratorją, do której przeznaczony był Xiąże Karol Teodor, Królewic Bawarski. Pobłogosławił tego dostojnemu małżeństwu Biskup Streiber w kaplicy nadwornej zamkowej podług Rzymsko-Katolickiego Obrządku. Zaraz po skończonym akcie wyjechał ztąd do Berlina Hrabia Reuss, Jenerał Porucznik i Jenerał Adjutant Króla Jmci Bawarskiego dla oddania Jego

Królewic. Mci Następcy Tronu Pruskiego ślubnéj obrączki. Bale, festyny i inne z tego powodu uroczystości trwały aż do d. 19. t. m. W tym dniu były wielkie pokoje u N. Królowy Jmci i uroczyste pożegnanie.

Dnia 11. Listopada przyjechała z Wirzburga do Monachium Xiężna Następczyni Tronu Bawarskiego, a z Neuburg owdowiała Xiężna Pfalz-Zweybrücken.

Rozporządzenie Sasko-Weymarskie z d. 7. Października pozwala Władzom cywilnym żądać w przypadku wojskowej pomocy.

P r u s s y.

— Z Berlina d. 22. Listopada. —

Król Jmć raczył Xięciu Karolowi Królewicowi Bawarskiemu dać order czarnego Orła.

Wczoray w wieczór przybył tu z Monachium Jenerał Porucznik i Jenerał Adjutant Króla Jmci Bawarskiego, Hrabia Reuss, z wiadomością o odbytych zaślubinach i miał zaszczyt, wręczyć Następcy Tronu obroczkę ślubną od Jego dostojnyéj Oblubienicy.

Pisma publiczne z d. 7. Listopada donoszą z Zeitz: »Spodziewamy się tu na d. 23. lub 24. b. m. Królowica Następcy. Na iego przyjęcie czynią tu wielkie przygotowania. Dostojna nowo żaślubiona Xiężna zjedzie tu także na d. 24. Król Jmć ma wyjechać naprzeciw niéj do Potsdamu, dokąd spodziewana jest na d. 27. Dwa pułki huzarów gwardyi i piechota rozłożone są od Potsdamu aż do Zeitz częścią dla honorowéj straży, a częścią dla eskortowania Xiężny.

W Szczecinie założono szkołę żegluga, która téj iesieni ieszcze ma być otworzona. Będzie w niéj dwóch nauczycieli, a żeglarze i sternicy chcący się wykształcić mogą w téj szkole uczyć się bezpłatnie.

R o s s y i a.

— Z Petersburga d. 28. Października. —

Jéy Cesarzewicowska Mość W. Xiężna Alexandra, małżonka W. Xięcia Mikołaja, skłutiem zawczesnego połogu, w d. 23. t. m. w Gatazynie, od niezwywéj Xiężniczki rozwiązana została. Z powodu tego zasmucającego wydarzenia, nie było pokoiów, ani żadnych zabaw u N. Cesarzowéj Matki d. 25. t. m. iako w dniu rocznicy iéj urodzin.